

หนังสือกล : รหัสลับของภาษาที่กำลังจะสูญหาย

วิน เลขาธรรม*

หนังสือกล หรือการเขียนรหัสลับด้วยอักษรไทยนั้น ได้มีใช้กันมานานแล้วอย่างน้อย ๆ ก็ราวสมัยอยุธยาตอนกลาง ถ้าพระโหราธิบดีเป็นผู้แต่ง *จินตามณีเล่ม ๑* เมื่อ พ.ศ. ๒๒๑๕ จริงและไม่ได้อีกใครต่อเติมหนังสือเล่มนี้อีกเลยในสมัยต่อ ๆ มา ก็กล่าวได้ว่าหนังสือกลแพร่หลายอยู่มากแล้วในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะในตอนที่ย้ายของหนังสือจินตามณีได้บรรจุ *หนังสือกล* ไว้แล้วถึง ๖ แบบด้วยกัน^๑

การคิดค้นวิธีเขียนหนังสือกลแบบต่าง ๆ ขึ้นมานั้นไม่ใช่ของง่ายนัก จึงน่าประหลาดใจในความสามารถของโบราณจารย์ภาษาไทยในสมัยนั้นมาก ที่ชั่วระยะเวลาเพียง ๓๘๕ ปี นับจากได้แนววิธีเขียนหนังสือไทยแบบใหม่มาจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. ๑๘๒๖-๒๒๑๕) แล้วก็ได้พัฒนาการใช้อักษรไทยให้ก้าวหน้ามาได้ไกลอย่างไม่น่าเชื่อ

หนังสือจินตามณีเป็นแบบเรียนภาษาไทยมาเป็นเวลานานกว่า ๒๐๐ ปี คือนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๑๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๔ ซึ่งเป็นปีที่พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่งและพิมพ์แบบเรียนใหม่ออกมาใช้ในโรงเรียนหลวงและแพร่หลายไปทั่วราชอาณาจักร^๒ ตลอดเวลานั้นหนังสือกลคงจะ

ได้รับการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาตามลำดับ แต่คงจะไม่แพร่หลายนัก เพราะหนังสือกลมีลักษณะเปรียบเหมือนเพชรฆอมน **ไกลมือ** **เร้นลับ** และ **ปกปิด**

ที่ว่าอยู่ไกลมือ ก็เพราะหนังสือกลได้บรรจุไว้ในตอนที่ย้ายของหลักสูตรภาษาไทยของ *จินตามณี* และการเรียนหนังสือไทยใน

* ข้าราชการบำนาญและเขียนคอลัมน์ “หยดหมึก” ประจำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น *เดิรราชบุรี* ของนครศรีธรรมราช

^๑ *จินตามณีเล่ม ๑-๒* (กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณาคาร, ๒๕๒๓), หน้า ๗๒-๗๓.

^๒ มูลบทบรรพกิจ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้องสมุด, ๒๕๗๒), หน้า ๕.

สมัยก่อนก็ไม่ใช่ง่าย ต้องเรียนด้วยวิธี แจกลูกอันล่าช้าและน่าเบื่อหน่าย กว่า จะเรียนแจกลูกจนอ่านหนังสือออกอาจกินเวลา เป็นปี ๆ จึงมีน้อยคนเหลือเกินที่จะทนเรียน อยู่จนอ่านได้แตกฉานกระทั่งผ่านการเรียน โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน มาจนถึงหนังสือกล

หนังสือกลได้กลายเป็นสิ่งเร้นลับไป ึ่ง ๆ ที่เปิดเผยตัวเองอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ แม้ใครจะพบเห็นเข้าในหนังสือจินตตามณีก็ไม่ อาทราบได้ว่าเป็นอะไร ใช้ประโยชน์อะไร ได้บ้าง เพราะหนังสือกลในจินตตามณี ไม่มี ความสมบูรณ์พอที่ใครจะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่ได้ผ่านการแนะนำจากผู้รู้หรือครู อาจารย์ ใครที่พบเห็นเข้าก็ไม่อาทราบว่า เป็นอะไรและไม่เห็นความสำคัญ เห็นแล้วก็ ผ่านเลยไปไม่ต่างอะไรกับนักเรียนภาษาอังกฤษ ที่มักผ่านอักษร Phonetic ที่อยู่ท้ายหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษ Dent's นั้นเอง

ส่วนที่ว่าปกปิดนั้นเนื่องจากว่า หนังสือกลนั้นเป็นเรื่องลับ เป็นสิ่งที่ครูอาจารย์ ไม่อยากเปิดเผยให้รู้ทั่ว ๆ ไป เกรงจะเสีย ประโยชน์ของราชการบ้าง เกรงลูกสาวหลาน สาวจะเสียคน เพราะเอาไปใช้เล่นเพลงยาว

กันบ้าง อีกอย่างหนึ่งคนที่รู้และอ่านหนังสือ กลได้มักจะเป็น คนฉลาดเลิศในสายตาคณะอื่น หากไม่ใช่ศิษย์รักจริง ๆ แล้ว ครูอาจารย์ก็ มักจะหวงไม่สอนให้เพราะกลัวจะทาบทมมีคน ดังนั้นหนังสือกลจึงเป็นสิ่งปกปิดกันมา มาก กว่าที่จะเปิดเผยให้รู้กันทั่ว ๆ

เนื่องจากหนังสือกลเป็น ของ ไกลมือ เร้นลับ และปกปิด คนที่รู้เรื่องหนังสือกล จึงลดน้อยลงตามลำดับ ยิ่งนานเข้าครูอาจารย์ รุ่นก่อน ๆ ยิ่งหมดไป หนังสือกลก็กลายเป็น สิ่งเร้นลับมากขึ้น กระทั่งเมื่อเลิกเรียนจินตตามณีเมื่อ ๑๐๐ ปีเศษมานี้ หนังสือกลก็สูญหายไป ในกองวิชาการใหม่ ๆ ที่ประดังเข้ามาใน หลักรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ส่วนหลักสูตรหนังสือกล นั้นไม่มีใครสนใจใฝ่ไว้ในหลักสูตรภาษาไทย ระดับใด ๆ เลย คนในสมัยนี้จึงไม่มีใครรู้ว่า ได้เคยมีสิ่งนี้อยู่ในหลักสูตรภาษาไทย เราหัน หลังให้เพชรเม็ดนี้ไปจนแม้แต่ชื่อก็ไม่มีคน รู้จัก

พูดถึงชื่อหนังสือกลแล้วผู้เขียนใคร จะขอทำความเข้าใจสักเล็กน้อย คำว่า “หนังสือกล” เป็นคำที่ผู้เขียนพบเห็นเป็นครั้งแรก ในหนังสือ *หลักสูตรหนังสือกล* ของพระ เทพรัตนกวี (เกตุ ธรรมวร) อดีตเจ้าคณะ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี^๓ ที่ได้รับรวมและ
เรียบเรียง จัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๔
เพื่อแจกในการทำบุญวันเกิดในวันที่ ๑๑
สิงหาคม ๒๕๕๔ ซึ่งขณะนั้นยังมีสมณศักดิ์
เป็นพระวัดจาวีรศีลสุนทร เจ้าอาวาสวัดไตร
ธรรมารามอยู่ โดยพิมพ์ที่โรงพิมพ์รัตนมีศรี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ไม่เคยพบซื้อจาก
ที่อื่นเลยจนบัดนี้

เมื่อผู้เขียนได้ไปนมัสการขออนุญาต
นำเรื่องนี้ออกเผยแพร่เมื่อประมาณ ๔-๕
เดือน ก่อนท่านมรณภาพ (พ.ศ. ๒๕๒๗)
ท่านบอกว่าได้รับรวมเรื่องนี้มาจากของเก่า
บ้าง แต่งขึ้นเองบ้าง คิดว่าท่านคงจะได้ซื้อ
นี้มาจากหนังสือเก่า ๆ ที่ว่านั้น หรือไม่ก็
ได้มาจากชื่อที่เรียกขานกันอยู่ในสมัยที่ท่าน
เคยศึกษาเรื่องนี้ย่อๆก็ได้

สำหรับหนังสืออื่น ๆ ที่กล่าวถึงเรื่อง
นี้ยังไม่พบเล่มใดเรียกชื่อชัดเช่นนี้ ใน *จิน
ตามณีเล่ม ๑* ก็เรียกตามแบบอย่างที่ใช้เขียน
เป็นอย่าง ๆ ว่า อักษรเลข พระสดับ ไทย
นับ ไทยหลง ฤกษ์แปลงสาร หรือสุนัต

ชาไศรย และบูรพิพท์ ดังโคลงว่า

หนึ่งอักษรเลขล้วน	ภาคลับ
ทั้งศุภสารพระสดับ	มากถ้อย
อีกสุนัตชาไศรยสรบ	สารสืบ
หนึ่งบูรพิพท์สร้อย	สรบพร้อมเป็นกล ฯ
อักษรไทยนับแกล้ง	เปลี่ยนผลัด
ไทยหลงไสยอรรถ	ยังพัน
ฤกษ์แปลงสารสวัสดิ	สนเท่ห์
สับภคตรีภยากลัน	เล่ห์ดำกำบัง ^๔

ตรวจดูคำอื่น ๆ ก็พบแต่คำว่า “*ศุภ
สาร*” “*สรบ*” (หรือสับ) และ “*กล*” เท่านั้น
ที่พอจะอนุมานว่าเป็นชื่อกลาง ๆ ของกลเหล่านี้
นี้ได้ จึงสันนิษฐานว่าในสมัยแต่ง *จินตามณี*
นี้ยังไม่มีส่วนชื่อกลาง ๆ สำหรับเรียกกลเหล่านี้
เลย

ในสมัยต่อมาได้มีการให้ชื่อกลางๆ ไว้
ในหนังสือ *จินตามณี* ฉบับพระยาธิเบศว่า
“*รหัสอักษร*” ดังมีในรายน่าว่า... “*ภุชงค์เกยว
กระหวัด รหัสอักษร สถาพรจตุรพิธ...*”^๕

แต่ในหนังสือ *ปถม ก กา* หัดอ่านดู
เหมือนจะเรียกว่า “*เสียง*” คือกล่าววว่า “...รู้

^๓ พระเทพรัตนกวี ธรรมวาทีสุนทร บวรศาสนภารพินิจ มหาคณิสสรบวรสังฆาราม คามวาสี (เกิด ฉายา ฐมฺว
นามสกุลเดิม แสงหิรัญ) เจ้าอาวาสวัดไตรธรรมาราม พระอารามหลวง เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๔ พฤศจิกายน-๒๖ มีนาคม ๒๕๒๗) มรณภาพ ๒๖ มีนาคม ๒๕๒๗

^๔ *จินตามณี* เล่ม ๑, หน้า ๗๗-๗๘.

^๕ *เรื่องเด็วกัน*, หน้า ๑๓๔.

อักษรศัพท์ เชียงไทย ๆ นับ ไทยหลงทั้ง
หลาย เชียงพราหมณ์พุกาม เนื้อความคล้ายๆ
อักษรแยกย้าย คล้าย ๆ บาฬี...”^๖

ด้วยเหตุที่หนังสือกลเป็นสิ่งที่ไม่ค่อย
มีคนรู้จัก และชื่อ “หนังสือกล” เป็นชื่อที่ไม่
ค่อยมีคนได้ยิน ดังนั้นเมื่อเอ่ยถึงหนังสือกล
ครั้งใด จึงทำให้ผู้ฟังเข้าใจว่าเป็น กลบถ
(กลโคลง-กลกลอน) หรือเป็นปริศนาอักษร
ไขว้ไปเสียทุกที

ถึงคนทั่วไปจะห่างเหินจากหนังสือกล
ไปจนไม่รู้จักชื่อ หรือแทบไม่รู้ว่ามีวิชานี้อยู่
ในหลักสูตรภาษาไทยมาแล้ว ยังนับว่าเป็น
โชคดีสำหรับวงการภาษาไทยที่วิชานี้จะไม่ลบ
หายไปชั่ววันจันทร์ ด้วยพระเดชพระคุณพระ
เทพรัตนกวีท่านได้อุทิศสภาระวบรวมและเรียบ
เรียงพิมพ์เผยแพร่ไว้ในครั้งนั้น จึงนอกจาก
ท่านจะเป็นกวีร่วมสมัยแล้ว ท่านยังทรงคุณ
อย่างมากมายต่อวงการภาษาไทยด้วย

มีปัญหาน่าคิดอยู่ว่าหนังสือกลนี้เกิด
ขึ้นในภาคกลางแล้วแพร่หลายไปทั่วประเทศ
และสาบสูญไปพร้อม ๆ กัน แต่แล้วไปแพร่
หลายปรากฏเป็น “หลักสูตรหนังสือกล” อัน
เป็นตำราที่เกือบจะสมบูรณ์แบบในภาคใต้
ซะๆที่ความจริงแล้วน่าจะเกิดขึ้นในภาคกลาง

หรือภาคอื่น ๆ ที่อุดมไปด้วยนักปราชญ์ราช
บัณฑิตมากกว่า

ผู้เขียนมีความเห็นว่า นอกจากชาวใต้
จะใช้ภาษาไทยเป็นอาชีพในการเล่นหนังตลุง
และมโนราห์แล้ว ชาวใต้มักสนใจอะไรต่างๆ
อย่างจริงจัง และเก็บความรู้จากความสนใจ
นั้นไว้ได้ทนนาน

ผู้เขียนสนใจหนังสือกลตั้งแต่ยังเรียน
อยู่ชั้น ม. ๑ (พ.ศ. ๒๔๘๑) เนื่องจากชาย
วัยกลางคนผู้หนึ่งนำเอาตัวพยัญชนะผสมตัว
เลขมาให้อ่าน เมื่ออ่านไม่ออก เขาก็บอก
คำไขตามในอักษรนิติให้ แล้วก็ทิ้งท้ายให้
สนใจว่า “หนังสือไทยหลง เร่งจงไต่ถาม
ไทยนับห้าสาม นับตามกฎหมาย” และให้ผู้
เขียนเสาะหาเอา เป็นเวลาถึง ๒๓ ปี นับแต่
ได้สนใจและเสาะหาเรื่องนี้มาโดยไม่พบวิ้ว
ใดๆจนกระทั่งต้นเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔
เฟื่อง ชุมชู ผู้ใหญ่บ้านในตำบลขนอม
อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เอา
“หลักสูตรหนังสือกล” มาให้ช่วยอ่าน ผู้
เขียนเห็นแล้วดีใจเหมือนได้แก้วและคัตถอก
ถอครหัสให้เจ้าของหนังสือจนเสร็จเรียบร้อย
เมื่อ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงคืนหนังสื
อให้เจ้าของไป

^๖ ปถม ก กา, ปถมภลา, อักษรนิติ (กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณาการ, ๒๕๑๓), หน้า ๕๐.

ผู้เขียนซึ่งไม่มีความรู้ทางภาษาไทย
มากมายอะไรยังสนใจหนังสือกล พระเทพ
รัตนกวีซึ่งเป็นกวีมาตั้งแต่รุ่นหนุ่ม ย่อมจะมี
ความสนใจมากกว่าหลายร้อยเท่า จนท่าน
อุทิศหาเรียบเรียงเรื่องนี้ออกมาเผยแพร่ก่อน
จะมีผู้อื่นในภาคอื่น ๆ เผยแพร่ออกมา

เหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งทำให้
ท่านนำออกมาเผยแพร่คือ ชาวไต้หวันยังสนใจ
หนังสือกลกันอยู่ประปราย เหตุที่สนใจก็
เพราะยังมีคนคลุกคลีกับหนังสือกลอยู่ทั้งการ
พูด การเขียน และการอ่าน

ในการพูดนั้น ชาวไต้หวันนิยมพูดรหัส
กันแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ภาษาลับ” คือ
การพูดคำที่มีความหมายลับหรือสลับกับคำที่
ไม่มีความหมายควบกันไป จนทำให้ผู้ฟัง
อื่น ๆ ที่ไม่รู้วิธีพูดจับความไม่ได้ว่าพูดอะไร
กัน ภาษาลับที่ใช้กันในสมัยผู้เขียนยังเล็ก ๆ
จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๐ มีอยู่ ๒ แบบด้วยกัน คือ

๑. แบบกลไทยแผลง หรือ สุนัข

ซาไต่ยของหนังสือกล วิธีนี้เมื่อพูดคำอะไร
คำหนึ่งก็เติมคำที่ไม่มีความหมายแทรกลงไป
คำหนึ่งทำให้คนอื่นงงหรือจับคำพูดที่แท้จริง
ไม่ทัน เช่นถ้าจะพูดว่า “หนังสือ” ก็อาจ
พูดว่า “หนังสือสอ” หรือ “หนังสือ
คือ” เป็นต้น

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑.

วิธีนี้คงจะเริ่มใช้กันมาตั้งแต่สมัยต้น
รัตนโกสินทร์ เพราะหนังสือปถมก ก กา หัก
อ่าน (ผู้เขียนแน่ใจว่าภิกษุชาวภาคใต้เป็นผู้
แต่ง) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “...สุพูดไปโย
หนอเส้หนอเส้ มันไม่เข้ายา...” คำที่พิมพ์
ตัวเอนไว้นั้น แสดงให้เห็นถึงการพูดภาษา
ลับอีกแบบหนึ่ง ในสมัยนั้นคงใช้พูดกันหนา
หุจนอาจารย์ผู้แต่งหนังสือนี้ ท่านต้องเขียน
ตัวเอน^๑

๒. แบบกลไทยผวน คือพูดผวน
คำอย่างทีรู ๆ กันอยู่นั่นเอง เช่น จะเรียก
หญิงคนรักว่า “น้องรัก” ก็พูดว่า “นักร้อง”
เป็นต้น แต่ชาวไต้หวันพลิกแพลงพูดได้ดีกว่า
นั้น คือแทนที่จะผวนง่าย ๆ ตรง ๆ กลับ
เปลี่ยนคำบางคำไปเสียบ้าง เช่นผวน “กิน
ข้าว” ว่า “แก้วชิน” แต่พูดออกมาว่า “สิบชิน”
หรือ “กินแล้ว” แทนที่จะพูดว่า “แก้วลิน”
ก็พูดว่า “กระจกลิน” เป็นต้น

อีกวิธีหนึ่งซึ่งนิยมกันมากในระยะ
หลัง ๆ ก็คือเมื่อผวนในใจแล้ว ก็พูดออกมา
เพียงคำเดียว เช่น จะชวนคนรัก “ไปตุนั่ง”
ก็ถามว่า “บั้งไหม” แทนที่คนที่เคยพูดกันก็
รู้แล้วว่า เขาถามว่า “บั้งคุไหน ไหม” ซึ่ง
พูดง่าย ฟังก็ง่าย แต่คนอื่นเข้าใจยากมาก

ในการเขียนการอ่านนั้น คนที่คลุก
คลีอยู่กับหนังสือพูด หรือหนังสือที่เขียนลง

ในสมุดไทยเก่า ๆ มักจะได้พบอักษรเลขอยู่ในคำราหรือนิยายต่าง ๆ อยู่บ่อย ๆ เพราะผู้เขียนหรือผู้คัดลอกหนังสือเหล่านั้นมักจะเขียนอักษรเลขแทรกไว้เสมอ ๆ

การที่ชาวไทได้คลุกคลีกับการพูดการเขียนรหัสลับ และหนังสือกลกันอยู่จนถึงปัจจุบัน อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้พระเทพรัตนกวีเห็นความสำคัญของหนังสือกลมาตั้งแต่ยังอยู่ในวัยต้น ๆ แล้วได้พยายามเก็บรวบรวมและรักษาตำรับตำราเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ กระทั่งได้เรียบเรียงและพิมพ์ออกเผยแพร่ตามความเรียกร้องของจิตใจในเมื่อสบโอกาสดังที่กล่าวมาแล้ว

ผู้เขียนมีความสนใจเรื่องนี้มานาน และเป็นห่วงว่าหนังสือกลอาจสูญหายไปอีก เพราะหลังมรณกรรมของพระเทพรัตนกวี หนังสือ *หลักสูตรหนังสือกล* ของท่านก็สูญหายไปหมด จึงได้พยายามนำเสนอเรื่องนี้ขึ้นมาใหม่เท่าที่จะสามารถทำได้

ในการนำเสนอ จะพยายามยึดแบบอย่างตามหลักสูตรหนังสือกลเป็นหลัก คือเสนอไปตามลำดับของกลต่าง ๆ ที่มีอยู่ และใช้ขั้นตอนตามนั้นด้วย ก็จะเริ่มจากคำอธิบายวิธีใช้กลนั้น ๆ ก่อน แล้วจึงจะให้ตัวอย่างไว้ แต่เพื่อให้เข้าใจง่ายสำหรับผู้เยาว์

ที่สนใจเรื่องนี้ และเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาจจะต้องมีคำอธิบายเพิ่มเติม และนำเอาสิ่งที่นำมาจากหนังสือ *จินตคณิต เด่ม ๑* หนังสือ *ปถมมลา* และ *อักษรนิติ* เข้ามาประกอบเพิ่มเติมด้วย

หากความพยายามครั้งนี้จะมีผลให้มีผู้สนใจในเรื่องนี้มากขึ้น หรือถึงขั้นที่นักการศึกษาเห็นความสำคัญกระตือรือร้นไปบรรจุในหลักสูตรภาษาไทยระดับหนึ่งด้วยแล้ว ผู้เขียนขอถวายความดีอันนี้เป็นเครื่องสักการะแก่พระเทพรัตนกวีผู้ให้ความกระจ่างเรื่องให้แก่ผู้เขียน และขออุทิศส่วนกุศลที่จะพึงมีแก่โบราณจารย์ผู้คิดค้นและรวบรวมหนังสือกลไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษากัน โดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน

หลักสูตรหนังสือกล

การเรียกแบบแผนหนังสือกลที่รวบรวมเข้าไว้แห่งเดียวกันว่า *หลักสูตร* นั้น ก่อนข้างจะเป็นสิ่งที่ใหญ่โตเกินไป แต่เพื่อเป็นการคารวะต่อพระเทพรัตนกวีผู้เรียบเรียงเผยแพร่เป็นคนแรกซึ่งได้ตั้งชื่อเอาไว้เช่นนั้น จึงจะขอใช้ตามท่านไปด้วย

ตาม “*หลักสูตรหนังสือกล*” ของพระเทพรัตนกวี ได้รวบรวมแบบแผนของ

กลต่าง ๆ ไว้ ๗ แบบด้วยกัน แต่ใน ๗ แบบ
นี้ยังสามารถย้ายวิธีเขียนให้ซับซ้อนขึ้นไป
อีกได้หลายแบบ เมื่อรวมทั้งแม่แบบเข้าด้วย
กันแล้ว จะมีจำนวนถึง ๑๑ แบบ ซึ่งจะได้นำ
เสนอตามลำดับ

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า “หลักสูตร
หนังสือกล” ที่อ้างถึงนั้นผู้เขียนมีอยู่แต่ฉบับ
คัดลอก ไม่มีฉบับพิมพ์ เพราะได้คืนให้
เจ้าของไปในครั้งนั้น และบัดนี้ได้สูญหายไป
แล้ว เมื่อไปนมัสการขอต่อพระเทพรัตนกวีก็
ปรากฏว่าหมดแล้ว การอ้างอิงในที่นี้จึงไม่มี
หน้าหนังสืออ้างอิงให้สมบูรณ์ได้

๑. กลไทยนับ

ที่เรียกว่า “ไทยนับ” นั้นก็เพราะตัว
อักษรที่เขียนเป็นกลชนิดนี้ในแต่ละวรรคนั้น
จะเรียงสลับสั่นกันอยู่ เมื่อจะถอดรหัสก็ต้อง
นับถอดตัวอักษรออกมาทีละตัว เมื่อเอามา
วางเรียงกันใหม่ตามลำดับที่ถอดออกมาแล้ว
จึงจะอ่านได้ความ

กลไทยนับนี้มีอยู่ ๒ อย่างด้วยกันคือ
“ไทยนับสาม” กับ “ไทยนับห้า” ถ้าเป็นไทย
นับสาม เวลาถอดก็นับไปที่ละ ๓ อักษร เมื่อ
นับ ๓ ตกที่อักษรใดก็ถอดอักษรนั้นออกมา
เรียงไว้ต่อๆ กันไป นับไล่กลับไปกลับมาจน

กระทั่งถอดออกมาได้หมดทุกตัวจึงหมดวรรค
หรือประโยค ถ้าเป็นไทยนับ ๕ ก็ทำเช่น
เดียวกัน เป็นแต่นับ ๑ ถึง ๕ และเอาอักษร
ตัวที่ ๕ ออกมากแทนที่จะเป็นตัวที่ ๓ เท่านั้น
เอง

ในหลักสูตรหนังสือกล มีคำแนะนำ
วิธีถอดรหัสไว้เป็นกาพย์สุรางคนางค์ว่าดังนี้
ไทยนับฉบับมี นับโดยวิธี วนเวียน
ไปมา เริ่มนับจับต้น จนถึงอักษร กำหนด
คณนา ถอดมาตราไว้

นับถอดตลอดวรรค หรือตอนตามหลัก
ประจักษ์ความหมาย โบราณท่านทำ ไว้สำหรับ
ชาย หญิงควรรู้ได้ ใช้มาแต่บรรพ์ฯ

ไทยนับสาม

โปรดสังเกตไว้ว่าจำนวนตัวอักษรใน
แต่ละประโยคหรือวรรค ที่นำมาเข้ารหัสไทย
นับสามนั้นจะเป็นกี่ตัวก็ได้แต่ต้องหารด้วย ๓
ไม่ลงตัว ดูตัวอย่างซึ่งยกมาจากหลักสูตร
หนังสือกลเพียง ๔ คำกลอนดังนี้

(รหัส)

ทศสุว.ภ.ลิตาธิษิต
เค็ดพิ้วควม่มุยสังคหวสว้าองมน
ามิเจตเวรก่อคิญาษาทยติร
ลนไอทันนวกโรราครพลณยงนถฉัว
ชกเวชชฎีกาอมมีโกอม่อเร็ด
อไคเมชงสาอาไคอม่มถพานลมา

๓๖

ซึ่งเนยข้าเงาโรซีมีจันฟ้า
งคตีฟงอับ ไอม่แบ้วอาง

(ถอดความ)

สุภาษิต ว.ศ.ธ. ลิขิต
ด้วยความคิดมุ่งหวังเพื่อสั่งสอน
แก่ญาติมิตรศิษยาจางอาหาร
ในกาพย์กลอนโคลงฉันท์วรรณนา

เขาไม่รักชั๊กมือเขาถือกอด
เขาไม่พลอดศอกถามไม่งามหนา
เขาไม่ฟังยังเข็นขึ้นเจอร์จา
ถึงไม่บ้ำคงบอเอาพอแรง

ไทยนับห้า

ไทยนับห้าก็นับเช่นเดียวกับไทยนับ
สามผิดกันแต่ว่าเปลี่ยนมานับไปที่ละ ๕ อักษร
และหากจะเขียนรหัสนี้ต้องระวางให้อักษรของ
แต่ละวรรคมีตั้งแต่ ๖ อักษรขึ้นไปและต้อง
หารด้วยห้าไม่ลงตัว

เนื่องจากตัวอย่างไทยนับห้าไม่มีใน
หนังสือหลักสูตรหนังสือกลจึงขอなたัวอย่าง
จาก จินตามณีเล่ม ๑^๘ มาเป็นตัวอย่างแทน
แต่เนื่องจากวรรคที่ ๓ และ ๔ อันเป็นโคลง
บาทรับและส่งนั้นคงได้คัดลอกกันมาผิดพลาด
ไม่สามารถจะถอดออกมาได้ ผู้เขียนจึงพยายาม
แก้ไขใหม่ให้พอเข้าเค้าเพื่อให้ได้โคลงตัวอย่าง
สมบูรณ์ขึ้นบ้างดังนี้

(รหัส)

รกวษ์อวัชโบกรณ์ควล ไยร
ชี่สปหเนรณลลัชั่วเนหอนสแย
นาชาลไทร์นาร้าอวนันสน
ริคตลลัถึถุกบอนกัฟักยาตนกย ๖

(ถอดความ)

อักษรวรรลัษลไว้	โดยขบวร
เล่หเล่ลันเปนเสสรวน	ชี่นช้อย
ล่านำทำสำนวน	เร้นชว่อน
ลัษทุกทุกทริถ้อย	ยากพันคณนา

๒. กลฤกษ์แปลงสาร

การเขียนกลฤกษ์แปลงสารนั้น ในคำ
หนึ่ง ๆ ให้เรียงสระพยัญชนะกลับกันกับวิธี
เขียนตามปกติ คือให้เอาตัวสะกดมาไว้ข้าง
ตัวกลั หรือตัวตามไว้กลาง พยัญชนะตัว
แรกให้อยู่หลังสุด ส่วนสระที่อยู่หน้าและหลัง
ให้วางไว้หลังตัวหน้าอีกทีหนึ่ง ुकคล้าย ๆ กับ
เขียนหนังสือกลับซ้ายเป็นขวา แต่ไม่ใช่เสียที่
เดียว เพราะสระไปอยู่ทางขวาหมดไม่ได้
เขียนแบบกลับหลังด้วย ึ่งนัยกเว้นพยัญชนะ
ที่เป็นสระบางตัวคือ ย ว ถ้าไม่มีตัวสะกด ก็
ถือว่า ย ว เป็น ตัวสะกด ต้องนำมาไว้ข้าง
หน้า

^๘ จินตามณีเล่ม ๑, หน้า ๑๖.

หลักสูตรหนังสือกลใต้ให้กฎเกณฑ์
เพื่อการจำไว้ดังนี้

ฤกษ์เปลี่ยนแปลง คำหนึ่งประมาณ ท่าน
ให้เรียงหัน ศัวยัญชนะ เรียงปฏิโลมอัน-คับ
สระเรียงกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

ตัวอย่างกลฤกษ์เปลี่ยนแปลง
(รหัส)

น้อยอ้อลดทวนหวนลึกรในกิกมา
กัจฉากมาครโอรเพราะเอชแนวหา
คำสอพลอยยนิเกนภิระประมา
รคไบรริปะนทานกิกนักษัยสึเนค

(ถอดความ)

อันอ้อยตาลหวานลิ้นไครกินมาก
จักลำบากโรคเรื้อเพราะเชื้อหวาน
คำสอพลอยยนิเกนภิระประมา
ไครรับประทานเกินนักจักเสียคน

๓. กลเขาวงกต

วิธีเขียนกลเขาวงกต ให้ตั้งคำแรก
ของวรรคไว้หน้าสุด คำที่สองเอาไปไว้หลัง
สุด คำที่สามเอาไว้หลังคำแรก คำที่สี่ไว้หน้า
คำที่สอง ทำสลับกันเช่นนี้เรื่อยไป คำท้ายของ
ประโยคจริงจะมาอยู่กลางประโยคกล เมื่อจะ
จบประโยคกลนั้น ให้เอาคำสุดท้ายของประ
โยคจริงวางไว้หน้าคำที่อยู่ก่อนคำสุดท้ายเสมอ

หลักสูตรหนังสือกลใต้บอกวิธีเขียน
กลเขาวงกตไว้ว่า

กลเขาวงกต หนึ่งอ่านต้นบท ชำมจดคำ
ปลาย แล้วจึงอ่านกลับ ลำดับต้นหมาย อ่าน
ลำดับปลาย ขยายอย่างนั้นมา

จนถึงกึ่งกลาง อยู่เรียงเคียงข้าง คำ
หลังค้งหน้า เขาวงกตสอง ต้องนับอักษร
เวียนเหมือนกันมา ตามตำราแสดง

ดูตามวิธีเขียนกลเขาวงกตตามภาพ
ที่บอกไว้ จะเห็นว่ากลนี้สามารถยกย้ายเขียน
ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ เขาวงกต ๑ ให้เรียง
คำสลับหน้าหลังกันดังที่กล่าวมาแล้ว และ
เขาวงกต ๒ ให้แยกสระและพยัญชนะในวรรค
จริง มาเขียนวางสลับหน้าหลังแบบเดียวกับ
วิธีเรียงคำของแบบที่ ๑

ตัวอย่างเขาวงกต ๑

(รหัส)

คนหมกไว้การค่าใด

คนคนญาต้องไม่อาฆ่า

รีบอย่าหาต่อเลยกรและคบทลบ

ไครหลบพ้องสูญหลายเสียต่อพบไม่

(ถอดความ)

คนใดหมกค่าไว้	ราคา
คนฆ่าคนอาญา	ไม่ต้อง
รีบหลบอย่าคบหา	และต่อ กรเลย
ไครไม่หลบพบพ้อง	ต่อสูญหลาย

ตัวอย่างเขาวงกต ๒
(รหัส)

การัญยจรัลชิตเธรินไกรบริเว
มราเวีบาเอคยทักตสิ่งหยาปทธร
ชัสยัจตจเมกสอเลเนมีเทชอเวีสอ
พะวรง่าไรปัยคัยารือเลวบรีเซชกานส่ล

(ถอดความ)

ความรู้เปรียบจักรใช้ เคนเรือ
มารยาทเปรียบหางเสือ คัดท้าย
ข้อสตัยจตุจจรตเจือ เข้มทิก เสมือนแล
พละส่วนร่างกายไซร์ เปรียบค้วยลำเรือ

๔. กลไทยหลง

กลไทยหลงนั้นนับว่าเป็นกลที่ยากที่สุด
หนังสือ จินตามณีเล่ม ๑ ได้ให้เพียงตัวอย่าง
การเขียนไว้เป็นโคลง ๒ บทเท่านั้น^๕ แต่ไม่
มีคำไขในการอ่านไว้ให้ ส่วนใน ปถม ก ก
และ อักษรนิติ ก็อ้างไว้แต่ชื่อไม่มีตัวอย่าง
อะไรไว้ให้เลย มีแต่หลักสูตร หนังสือกลเล่ม
เดียวเท่านั้นที่บอกว่า กลไทยหลงนี้ท่าน
เปลี่ยนตัวอักษรจากที่เคยใช้ไปใช้ตัวอื่นแทน
เป็นคู่ๆ คือเอา ก ไปใช้แทนง เอา ง ใช้แทนก
และ ข แทนค เอา ค แทนข เป็นต้น ท่านให้
คำอธิบายเพื่อจดจำไว้ว่า

^๕ เรื่องเดียวกัน.

ไทยหลงจรัล พยัญชนะคู่ กลับเวียน
เปลี่ยนแปลง สรรวรรณยุกต์ ทุกอย่างไม่แผลง
เขียนตามตำแหน่ง แห่งกฎสามัญ

พยัญชนะคู่ ไถ่แกมเงินคู่ ขอบคู้กับขัน
จ้ายากยุ่งใจ ทองใบเบาทัณฑ์ ป่าไม้่มงบัน
เจกชั้นเขยวฉาน

ฆ่าเฉอฉนชมัส ผูกพันเพียรฝัด อ่อน
หัดให้อ่าน ภาพพาพ้อโกช โทนคนน้ำตาล ตี
ถูก ถึงศาล พิษานไซมทา

ฐาฐารฐิฐาน ฅญูญติโฒญาน ฉักข์
ฎารฎานา เรือล่องโลกเรา วันเสาร์สืบวา
เฮ่ฟ้งฟ้งฮา เธอฝ่าฝนธรรม

ฉิวะวิเศษ เวียงฆานทัษณทัเวทย์
จงสังเกตจำ ยี่สิบสองคู่ เรียนรู้แม่นยำ เป็น
ความรู้สำ-หรับผู้นิยม ฯ

ตัวอย่างไทยหลง
(รหัส)

พีไตไมคตหงทหงเอน
หาเพบเล็ทกจุกอจาทอจาบ
พีตหงขหงตาปานาป
บ้ำขสาปจุกโอมไตสก
พีไตไป่หงทหงไถ้
เล็ทกล้ำจไป่บีฉิววก
เกล้าสกรทรำกห่ากไล่

(ถอดความ)

ผีในไปนอกบอกเหตุ
อาเภทเรื่องยุ่งหยาบหยาม
ผีนอกคอกนามาตาม
ทำความยุ่งใหญ่ในวง
ผีในไม่ออกนอกได้
เรื่องร้ายไม่มีพิษสง
เข่าวางลบหลังอย่างไร

ไทยหลงนับสาม

หลักสูตรหนังสือกลยังพลิกแพลงกล
ไทยหลงให้ยากขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง คือนอกจาก
จะเปลี่ยนแปลงตัวอักษร ไปใช้อักษรอื่นเป็น
คู่ ๆ ตามคู่ของมันจนยากที่จะเข้าใจได้แล้ว
ยังจับเอาอักษรไทยหลงแต่ละประโยคมาเรียง
ใหม่เป็นไทยนับสามหรือนับห้าได้อีก การ
ถอดรหัสกลไทยหลงผสมไทยนับนี้ ย่อมซับซ้อน
ยิ่งกว่าธรรมดา คือต้องถอดกลไทยนับออก
มาเสียก่อนแล้วจึงถอดกลไทยหลงอีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างไทยหลงนับสาม

(รหัส)

มตปัลตาะซุลฎอวาลิลทิลฎตวรผัดดี
เชฎไมฎซล็ดหลจฬไทจถบวิยฎาษยล
ฃสหมัลตลยทุระนบมดลลผฎะถงปาสซล
รชแจ้มเมลบาะตทเชฎฎฎฎบหบ่ปฎา

(ถอดครั้งที่หนึ่งเป็นไทยนับสาม)

ปาดตาทิกาทักซุฎวลลผมละเวสิฎวดี
ไซลโดยะเมล็ดจทบฎยซุฎหุฬจัวาล
หัตถุณล็ดผฎาซสลยะมละปสฃมละปาลฎวาล
แบตซุฎหฎุฎจมาตะซุฎบ่าตมละเถปปา

(ถอดครั้งที่สอง)

มารตาทิดานัน คุณสรรพ์ประเสริฐศรี
ใครใดจะเปรียบมี กุจคุณอุภัยศาล
อันบุตรีธิดาควร จะประมวญประมาจการ
แทนคุณอคุลย์ปาน คุณท่านประเคิมมา

๕. กลไทยแฝง

กลไทยแฝงก็คือการเขียนรหัสเลียน
แบบการบอกให้เขียนคำบอกโดยวิธีสะกด
อักษรที่ละตัวนั่นเอง ผิดกันเล็กน้อยโดยที่
เวลาบอกพยัญชนะนั้น ให้ออกเสียงเหมือน
อักษรบาลี คือมีสระอะผสมอยู่ บางทีก็มีคำ
บอกตำแหน่งของพยัญชนะนั้น ๆ ต่อท้ายออก
มาด้วย เช่นถ้าบอกว่า “นะไม่รู้” ก็หมาย
ความว่าตัว น นั้นเป็นตัวสะกด นอกจากนั้น
สระต่าง ๆ ก็เปลี่ยนชื่อเรียกกันไปหมด เช่น
สระ อะ (ประวิสัยชนะ) เรียกว่า “ประเคิม”
สระอะลดรูป เรียกว่า “อะนิพนธ์” เป็นต้น

ต่อไปนี้เป็นชื่อเรียกตำแหน่งพยาน
ชนะ ชื่อสระ และเครื่องหมายต่างๆ ตามที่มี
บอกไว้ในหลักสูตรหนังสือกล คือ

ไทยแผลงแต่งไว้ พยานชนะใช้ เสียง
“อะ” ประสม ตัวสะกด “ไม่รู้” ตามครุ
นิยม ให้นำหน้าสม- ญา “ประมณฑล”

ตัวเคียง “สระ” สระอะตามเล่ห์
“ประติม” เติมสมญ ไม่มีรูปะ เรียก
“อะนิพนธ์” อาอักษรากล มีสมญ “ปฤศญา”

ถัดมาอีอี “อุปรี” “อุปรี” มีลำดับมา
อีอี “อุปรี” “อุปรี” สมญา อูคูรว่า
“บันคัง” หลังมี

เอ “อิสสระ” แอนามะ “เอ” - ยุกล
“กลวิธ” มะไล “กลไก” ม้วน “ใสสุรีย์”
โอ- “อิสสระ” มี เท้านี้จงจำ

นิกคหิต “พินทุ- รุน” นามระบุ
บอกไว้ให้สำ- เหนียกสระทั้งนี้ ไม่มีตัวนคำ
ต้องประสมซ้ำ จึงสำเร็จคือ

อหนึ่งหน้าอา- กาศ “หันเวหา” เอก
นามะมี ว่า “ลอยอากาศ” โท “ราชปักษ์”
ไม้ตรีนามมี ว่า “ตรีนภา”

จัตวา “กากบาท” ใต้คู้ผู้ปราชญ์
เรียก “ราชคัตรา” ทัศนมาตปราชญ์แผลง
นามแจ้ง “มะตา- ลัย” ยมกนามา เรียกว่า
“อุภัยพรณ”

วงเล็บข้างซ้าย ทำนเปลี่ยนนามไว้
ให้เรียกว่า “จัน- ทกาพ” กำขวา แปลง
มามีสมัญ ว่า- “สมานจันทร์” สันบัญญัติ
แปลง

นอกนี้ตามเดิม มิได้ต่อเติม บัญญัติ
คักแผลง ไกรรู้ควรวจํา ตามคำแสดง ดูให้
แจ่มแจ้ง แห่งคำบรรยายฯ

ในจินตคณิตเล่ม ๑ มีกลที่มีลักษณะ
อย่างไทยแผลงอยู่ ๓ แบบ คือ

๑. *สุนักชาไศรย* ให้ชื่อตำแหน่ง
พยานชนะและสระต่างๆ ไว้ว่า

สุนักชาไศรย = ตัวต้น ไตรมัทธา
ษร = ตัวกลาง จรปรสค์ = ตัวหลัง สวสค์
เวหา = ไม้ผัด วาจาเลศ = ลากข้าง วิเศษ
อัยงูง = พินหัว อุงงภาพ = ตีน (อู)
เอลากลลักษณะ = ไม้หน้า (เอ, แอ, โอ, โอ,
โอ) อักษรสุนรร = นฤคหิต คุณบท = อะ
พจนเอก = ไม้เอก วิเศษปักษ์ = ไม้โท

๒. *พระศคัษ* ให้ไว้ว่า พระศคัษ =
ตัวหน้า ปรัชฐาน = ตัวกลาง มรณ = ตัว
หลัง บาทสมพล = ตีน ปราไส = ไม้เอ,
แอ, โอ, โอ, โอ อีสสมโยค (หรืออิสสรพ
โยค) = อี, อี (พินหัว) อาการ = ลากข้าง
หันอากาศ = ไม้ผัด ประทุมวิหาร = นฤค

หิต วิสันชนี = อะ เอกปักซี่ = ไม้เอก
ปักซี่อาไศรย = ไม้โท

๓. *บูรพิพท์* ให้ไว้ว่า *บูรพิพท์* สวัสดิ
= ตัวหน้า ปัดขีมาสาร = ตัวกลาง ปฤษ
คาณส์นร = ตัวท้าย มหันตลีลา = ไม้คัด
วาชมหัต = อา วิวิคลังผล = พินหัว
อุทงคปาเท = อัมฆาฏ เอกนกุล = ไม้หน้า
(เอ, แอ, โอ, โอ, โอ) สุรยสถิตย = (คงเป็น
นฤคหิต) ปรัชพิเศศ = (คงเป็นสระอะ)
เอกวโรพล = ไม้เอก โทวรไวหาศ = ไม้โท^{๑๐}

มีที่นำสังเกตอยู่อย่างหนึ่งสำหรับกล
ไทยเพลง คือสระบางตัวมีคำต่อท้ายร่วมกัน
เปลี่ยนแต่คำหน้าเท่านั้น คือ *สระอุ* เรียกว่า
อุบันคัง และ *สระอู* เรียกว่า *อูบันคัง*

ในสุนัดชาไศรย พระสดับ และบูร
พิพท์ มีสระบางตัวที่ใช้ร่วมกันอยู่ เข้าใจว่า
คงจะมีที่ใช้กันอย่างนี้เหมือนกัน เช่น สระเอ,
แอ, โอ, โอ, โอ ในสุนัดชาไศรย คงจะ
แยกเรียกว่า เอลาภลักษณ แอลาภลักษณ
โอลาภลักษณ ใ้อลาภลักษณ และไอลาภ
ลักษณ ในทำนองเดียวกัน ในพระสดับก็
คงจะเรียกว่า เอปราไส แอปปราไส ไอปราไส

ฯลฯ และบูรพิพท์ก็คงเรียกว่า เอกนกุล
แอนกุล ฯลฯ สระอุ ก็คงเรียกอุชงคภาพ
และอุชงคภาพ หรือ อุบาทสมผล อุบาทสม
ผล หรือ อุทงคปาเท อุทงคปาเท ตามชนิด
ของกลนั้น ๆ แต่เนื่องจากไม่มีตัวอย่างวิธี
เขียนกลเหล่านี้ในจินตามณีเลย ที่วินิจฉัยไว้
นี้อาจจะผิดหรือถูกก็ได้ทั้ง ๒ ทาง

การที่กลไทยเพลงมีกลที่คล้ายกันใช้
หลายแบบเช่นนี้ เข้าใจว่าโบราณคงจะนิยม
ใช้กันมาก จนมีการคิดตามกันออกมาหลาย
แบบหลายอาจารย์ ไม่เช่นนั้นก็อาจเป็นกล
ชนิดแรกที่มีผู้คิดขึ้นมาใช้ และกลแรกสุดคง
จะเป็นกลพระสดับ *จินตามณีเล่ม ๑* จึงได้
เรียกพระสดับแทนชื่อกลอื่น ๆ ไว้ว่า

“อนึ่งถ้าจะใช้พระสดับให้วิธีการพิศ
ฎารโดยเลศ ก็ให้ดูพระสดับอักษรเลกอย่าง
ทรง”^{๑๑}

ผู้เขียนเห็นว่า กลแบบนี้เองที่เป็นต้น
แบบภาษาสับของภาคใต้ ที่ใช้กันมาก่อน
แบบไทยผวนดังที่เคยกล่าวมาแล้ว

กลไทยเพลงจะมีวิธีใช้ละเอียดพิสดาร
อย่างไร ดูจากตัวอย่างได้ดังนี้

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒-๗๕.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒.

(รหัส)

ระอุบั้นคังราชบักษี/อะประเคิมระกลไก/
มะกลไกลอยอากาศ/สะอุบั้นคังราชบักษี/
ระอุบั้นคังราชบักษี/วะอุปริ ชะปลุกฎา

(ถอดความ)

รู้/อะไร/ไม่/รู้/รู้/วิ/ชา

(รหัส)

ระอุบั้นคังราชบักษี/ระหันเวหาคะไม่รู้/
ชะปะฎษฎากะหันเวหาคะไม่รู้/ระอะคะไม่รู้/
ปะอิสสระราชคัตรานะไม่รู้/ยะอะคะไม่รู้/
คะอุปริ

(ถอดความ)

รู้/รัก/ษา/ตัว/รอด/เป็น/ยอด/ดี

(รหัส)

คะปริมณฑลนะไม่รู้/ระอุบั้นคังราชบักษี/
มะปะฎษฎากะไม่รู้ / ยะปะฎษฎากะไม่รู้ /
นะปะฎษฎานะไม่รู้/ทะปะฎษฎาลอยอากาศนะ
ไม่รู้/วะปะฎษฎาลอยอากาศ/งะอิสสระลอย
อากาศ

(ถอดความ)

คน/รู้/มาก/ยาก/นาน/ท่าน/ว่า/ใจ

(รหัส)

ทะปะฎษฎาพินทุรน / ทะเอะยุดลอยอากาศ /
ทะอิสสระโร/มะกลไกลอยอากาศ/ทะอิสสระโร
/งะอิสสระโรลอยอากาศ/ทะเอะยุดลราช
คัตรานะไม่รู้/ทะอุปริลอยอากาศ

(ถอดความ)

ทำ/แต่/โต/ไม่/โต/ใจ/เต็ม/ที่

(รหัส)

คะปริมณฑลนะไม่รู้/ระอุบั้นคังราชบักษี/
มะปะฎษฎากะไม่รู้/ยะปะฎษฎากะไม่รู้/
นะราชบักษีอะยะไม่รู้/คะลอยอากาศอะยะ
ไม่รู้/ชะอิสสระปะฎษฎาราชบักษี/ทะอุปริ

(ถอดความ)

คน/รู้/มาก/ยาก/น้อย/ค่อย/เข้า/ที่

(รหัส)

ทะปะฎษฎาพินทุรน / ทะอิสสระโร / มะอุปริ /
ทะอิสสระโร/อะปริมณฑลยะอุบั้นคังลอย
อากาศ/ทะอุบั้นคัง/ ะราชคัตรา / งะปะฎษ
ฎามะไม่รู้

(ถอดความ)

ทำ/โต/มี/โต/อยู่/ดู/ก็/งาม

๖. กลอักษรเลข

กลอักษรเลขคงจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ

กลพระศดับในสมัยอยุธยา แต่มีใช้กันแพร่
หลายราวปลายอยุธยา หรือต้นรัตนโกสินทร์
หนังสือสวดที่เขียนลงในสมุดไทยสมัยนั้นมัก
จะมีอักษรเลขแทรกอยู่เสมอ แม้แบบเรียน

ต่าง ๆ อย่าง *ปถมมาลา* และ *อักษรนิติ* ก็ใส่
อักษรเลขไว้ตอนท้ายทั้ง ๒ เล่ม

อักษรเลขที่ใช้กันอยู่นั้นมี ๒ อย่างคือ
อักษรเลขล้วน ๆ ที่ใช้เลขแทนทั้งสระและ
พยัญชนะกับอักษรเลขที่ใช้ตัวเลขแทนเฉพาะ
สระ ส่วนพยัญชนะคงใช้ตัวพยัญชนะไทยไป
ตามเดิม อักษรเลขแบบหลังนี้มีตัวอย่างและ

วิธีใช้ อยู่ในแบบเรียนเก่า ๆ หลายเล่ม ทั้ง
จินตมณี ปถมมาลา และ *อักษรนิติ* แต่อักษรเลข
ล้วนนั้นมีอยู่แต่ในหลักสูตรหนังสือกลเพียง
แห่งเดียว โดยให้วิธีเปลี่ยนใช้พยัญชนะเป็น
ตัวเลขไว้ว่า

อักษรเลขล้วน แต่งตามชบวน ไบราณ
ชานไว้ เลขบนหมายวรรค ล่างอักษรหมาย
จำคำบรรยาย จะได้อรรถ

๑	ก. ไก่	๑	ข. ไข่	๑	ค. คน	๑	ง. ง่า	๑	จ. จง
๑		๒		๓		๔		๕	๑
๒	ฉ. ฉาน	๒	ช. ชน	๒	ฌ. ฉาน	๒	ญ. ญิง	๓	ฎ. ฎาร
๒		๓		๔		๕		๑	๒
๓	ฐ. ฐาน	๓	ฑ. ฒา	๓	ฒ. ฒา	๔	ด. กระจง	๔	ต. ตา
๓		๔		๕		๑		๒	๓
๔	ท. ไทย	๔	ธ. ธง	๔	น. อนงค์	๕	บ. ใบ	๕	ป. ป่าม
๔		๕		๖		๑		๒	๓
๕	พ. พาน	๕	ฟ. ฟุ่ม	๕	ภ. ภุมิ	๕	ม. มาร	๖	ย. ย่อง
๕		๖		๗		๘		๑	๒
๖	ว. วา	๖	ศ. ศ.	๖	ษ. ษ.	๖	ส. รดา	๖	ห. ห้าว
๔		๕		๖		๗		๘	๙
									๑๐
									๑๑

ส่วนอักษรเลขที่ใช้แทนสระนั้นหลัก
สูตรหนังสือกลได้ให้ไว้ต่อไปว่า

๑-๒ ทั้งคู่ ใช้ต่างออก ให้คงที่
๓ ต่างเอได้ ๔ ใช้ชื่อมี (*ปถมมาลา* ว่า ๔
ใช้เล่ห์ที) วิสัจฉินัย ถัดวันควรวัด

๕ ต่างผิดไม้ ๖ ต่างม้วนมลาย (*ปถม
มาลา* ว่า ๖ ต่างไอไอ) ๗ ใช้ต่างพิน (*ปถมมาลา*
ว่า ๗ ใช้เป็นพินธุ์) ๘ บัญญัติอ้าง ต่าง
โองจยิน ๙ อาสารสัน (*ปถมมาลา* ว่า ๙ อาตรา
ลิน) จงจินตนา (*ปถมมาลา* ว่า เสรีจันตารา)

นอกนี้ทุกอย่าง มีบัญญัติอ้าง เขียน
อย่างธรรมดา ใครใคร่รู้ความ เรียบตามตำรา
รู้ไว้ชื่อว่า ใส่ป่าแบกหม้อฯ

ส่วนในจินตคามณีเล่ม ๑ และอักษรนิติ
ได้ให้วิธีใช้ต่างออกไปบ้างดังนี้

หนึ่งสองจดลงบาทเบื้อง เบือนบัง	
เอสศรีสี่เซี่ยหลัง	เคลือบ ไคล้
ห้าฝักสี่ตะพินผั่ง	ผั้นผ่อน
นพพาอาหกไม้	ไอไอ้อัฐา๑๒
เอกโทแทนทำอีก	
สี่พันหนุห่ามี	เอตรี
หกไอเจ็กรูจี	ฝักไม้
ไออักษฎาเก้าใช้รั	พินพ้อ
	เลขอ้งอักษร๑๓

ขอหน้าต่างอย่างอักษรเลขล้วน ๆ จาก
หลักสูตรหนังสือกลมาใส่ไว้เล็กน้อย ดังนี้

๑๖๕	๑๕	๓๖๕	๓๑๕	๕๖๕
๓๓๕	๖๒	๑๓	๓๑๑	๑๒๔๔
๓๓๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๖๕๖

- ๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.
- ๑๓ อักษรนิติ, หน้า ๒๐๑.
- ๑๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๒.
- ๑๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๓.

สำหรับพยัญชนะผสมสระที่เป็นตัว
เลขนั้น จะเห็นได้จากอักษรนิติ^{๑๔} ดังนี้

๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕
๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕
๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕
๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕	๓๖๕

นอกจากโบราณจะใช้ตัวเลขแทนสระ
พยัญชนะในการเขียนเช่นนี้แล้ว โดยกลับกัน
ท่านยังใช้พยัญชนะแทนตัวเลขด้วยเหมือนกัน
อย่างในอักษรนิติได้ให้วิธีใช้ตัวอักษรแทน
เลขไว้ดังนี้^{๑๕}

กขกข กจขฉฉ ฎฐฑฒฒ ทดทธ ยรลลลลล
๑๒๓๔๕ ๖๗๘๙ ๑๒๓๔๕ ๖๗๘๙

ชุดแรกนี้เรียกว่า นพสังขยา หรือชุด
ที่ใช้อักษรแทนเลข ๑-๙

ปผพภม
๑๒๓๔๕

ชุดที่ ๒ นี้เรียก เบญจสังขยา ใช้แทน
เลข ๑-๕

ส่วน อ อา อี อี อู อู เอ โอ ญ น
เรียกว่า ศนย์ คือใช้แทนศนย์ทุกตัว ตั้งท่าน
ผูกเป็นโคลงเพื่อจำไว้ว่า

ก ฎ ย อยู่ต้น สลับเนาว
นามนพหลังขยาเรา เรียบไว้
แต่ ป ทราบ ม เหมมา ห้าหมู่ เบญจนา
สวร ญ น ไชรี เหล่าล้วนเลขสุณย์ ฯ

และได้ให้ตัวอย่างการเขียนอักษร
แทนเลขไว้ว่า ใน ๑๐๐ ปี จะมีช่วงเวลาอะไร
อยู่เป็นจำนวนเท่าใด ดังนี้

(รหัส)

อายุประมาณ ๑๐๐ ปี เป็น คออา
ฤๅ เป็น กขญน เดือน เป็น รุฒอิอิ กิ่ง
เดือน (บักซ์) เป็น สหอุอุเอ ราตรี เป็น
ฉษญนโอ ภัทรวเวลา อธิกมาสอธิกวาร บักซ์
ถ้วนบักซ์ขาดไม่คิด คิดแต่สามสิบวันเป็น
เดือน สิบสองเดือนเป็นปีเท่านั้น^{๑๖}

(ถอดความ)

อายุประมาณ ๑๐๐ ปี เป็น ๖๐๐ ฤๅ
เป็น ๑๒๐๐ เดือน เป็น ๒๔๐๐ กิ่งเดือน (บักซ์)
เป็น ๓๖๐๐๐ ราตรี เป็น ๗๒๐๐๐ ภัทรวเวลา
อธิกมาสอธิกวาร บักซ์ถ้วนบักซ์ขาดไม่คิด คิดแต่
สามสิบวันเป็นเดือน สิบสองเดือนเป็นปีเท่านั้น

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน.

๑. กลไทยสวน

คนไทยกรุงรู้จักสวนค้ำกั้นมานาน แต่
คงจะนำมาใช้เขียนรหัสในชั้นหลัง ๆ ลงมา
เพราะไม่ปรากฏว่ามีกลนี้อยู่ในแบบเรียนเล่ม
ใดเลย คงมีปรากฏอยู่เฉพาะในหลักสูตรหนังสือ
สือกดเล่มเดียวเท่านั้น โดยอธิบายวิธีใช้ไว้ว่า

ไทยสวนทวนหัน หน้าหลังกลับกัน
ถ้าหันสี่สาม ค้ำกลางคกงกลาง ตามทางถ้อย
ความ “รักใคร่ไปตาม” “รักคร้ามไปตาย”
“ไปมา” “ป่าไม้” “ไม่อายอะไร”
“ไม่ไออะไร” “ถวายท้าวไทย” “ไถวท้าว
ทวย” ทุกคนทราบได้ ง่ายเท่ากันเอ๋ย ฯ

และได้ให้ตัวอย่างไว้ดังนี้

(รหัส)

ม้าหนายบัวหน่อโน้แจน
หมักพายไมเน็คสรชิง
หมาปลายนามไทรสรคา
แน่นาหรือหนอนเหยยลา

(ถอดความ)

หมายน้ำบ่อน้ำแน้ใจน
หมายเพชรเม็ดในสิงขร
หมายปลาในมหาสาคร
แน่นอนหรือหนಾಯ่าเลย

ไทยผวนผสมไทยนับ

หลักสูตรหนังสือกล ได้ทำกลไทย ผวนให้ยากขึ้น โดยนำไปผสมกับกลไทยนับ อีกทีหนึ่ง

ซึ่งได้ให้กลไทยผวนผสมไทยนับห้าไว้ เป็นตัวอย่างดังนี้

ไทยผวนนับห้า

(รหัส)

เด็ทกัถยของครรรเจนเร
หับมเฝ่กนเดส์ตัก
ลต่นับเนมนหคจาชยัวตหา
จโลกมาจเวยร์แยรงนัทังร

(ถอดครั้งที่หนึ่งเป็นไทยหลงนับห้า)

กิดนถือแ่รทังจายรร
ฝ่กหัดสับกามันต์แ่
เกวลนจิตต์มาหน้ชახยัว
มายงกแทลแนใจริงจายรร

(ถอดครั้งที่สอง)

คนดือถือแ่	จรรยา
ฝ่กหัดสับกัณมา	แต็ก
คนเลวจิตมันหนา	ชัวหยาบ
มังก่ายแทลแน	จิงไรจรรยา

แบบอย่างการเขียนหนังสือกลเท่าที่มี อยู่ใน หลักสูตรหนังสือกล และหนังสืออื่น ๆ

ตามที่อ้างมาแล้วมีเพียงเท่านี้ ถึงแม้จะมีเพียง น้อยแบบ แต่ก็ไม่น้อยทางคุณค่าแห่งสติปัญญาของท่านบรรพชนที่ได้พยายามสร้าง สรรค์สิ่งประเทืองปัญญาไว้ให้แก่ชาติ

จริงอยู่ การเขียนรหัสลับด้วยวิธี โบราณนี้ อาจจะไม่เป็นความลับพอ ทั้งไม่ รัทกมลึกซึ้ง และบางแบบยังเสียเวลาในการ ถอดมากมาย จึงไม่ค่อยเหมาะสมที่จะนำมา ใช้กันในสมัยนี้

แต่เราก็อาจนำความรู้เหล่านี้มาใช้เป็น เครื่องเล่นลับสมองประลองปัญญาทางภาษา ไทยแบบไทยไทย หรือเรียนรู้อันในรูปของ วรรณศิลป์แบบเดียวกับการเรียนกลโคลง กล กลอนต่าง ๆ หรือเรียนรู้ในแบบของโบราณ คติที่เกี่ยวกับอักษรศาสตร์ ก็จะทำให้เพิ่มรส ชาติในการเรียนภาษาไทยหรือโบราณคดีขึ้น มาได้ไม่น้อย ท่านผู้แต่ง ปถมมาลา ยังกล่าว ว่า “รู้ไว้ใช้ว่าใส่บ่าแบกหาม” และยังแนะนำ ให้เรียนรู้ให้กว้างออกไป ดังกล่าวว่า

“อักษรเลข จำแนกเอนก อติเรก รจนา สำหรับกระวี ที่มีปรีชา รู้ไว้ใช้ว่า ใส่ บ่าแบกหาม ฤๅษีแปลงสาร เป็ลยนบทพจมาน อ่านให้ไ้ความ หนึ่งเล่าไทยหลง เร่งจง ไ้ถาม ไทยนับห้าสาม นับตามบทหมาย”^{๑๗}

^{๑๗} ปถมมาลา, หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

ตามความคิดเห็นของผู้เขียนการได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องนี้ เหมือนกับได้สัมผัสกับกระแส
 สมองของบรรพชน ที่ท่านได้ส่งกระจายไว้อย่างไม่มีวันขาดสาย ทำให้มองเห็นความคิดอันลึกซึ้ง
 หลาย ๆ อย่างที่อนุชนรุ่นหลังอาจสานต่อได้ หากมีเวลาคิดและมีสติปัญญาปราศเปรื่องพอ

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนเห็นว่า หนังสือกล คงจะมีมนต์ขลังของตัวเองมากพอที่จะช่วยความ
 สนใจของผู้ที่ได้พบเห็นให้ช่วยกันเผยแพร่กว้างขวางออกไป จนถึงกับครูอาจารย์ตามสถาบันต่าง ๆ
 อาจนำมาพิจารณา และสั่งสอนให้เด็กไทยมีโอกาสรู้เรื่องนี้มากขึ้น ☺

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีพูนทรัพย์ สุพรรณ

๑๓๗ ถนนมาลัยแมน (ข้างวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร)

ต. ร้วใหญ่ อ. เมือง สุพรรณบุรี ๗๒๐๐๐

จำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิ พร้อมอะไหล่และศูนย์บริการ